

ROZUMIENIE CZYTANEGO TEKSTU

TEST DLA UCZNIÓW III KLASY GIMNAZJUM I UCZNIÓW LICEUM

opracowała mgr Alicja Danecka

Przeczytaj uważnie tekst. Na pytania odpowiadaj własnymi słowami. Nie cytuj. Odpowiadaj krótko (zdaniami, równoważnikami zdań, związkami wyrazów lub w punktach). Udzielaj tyle odpowiedzi, o ile jesteś proszony. Wszystkie pytania odnoszą się do tekstu.

KULTURA MASOWA

Dwight Macdonald w „Kultura masowa”, wybór i przekład
Czesława Miłosza, Wydawnictwo Literackie, Kr. 2002

1. Od mniej więcej stu lat kultura zachodnia jest już właściwie podwójna: obejmuje zarówno tradycyjny gatunek – nazwijmy to „wyższą kulturą” – utrwalony w podręcznikach, jak i „kulturę masową”, hurtem rzucaną na rynek. Rzemieślnicy kultury masowej od dawna już rozwijają działalność, posługując się dawnymi formami sztuki.(...)Wypracowali również swoje własne środki, po które rzadko sięga poważny artysta : radio, film, komiksy, opowiadania detektywistyczne, fantastyczno-naukowe, telewizję. Nazywa się to niekiedy „kulturą popularną”, ale sądzę, że „kultura masowa” jest bardziej dokładnym terminem, bo wyróżnia ją to, że jest ona wyłącznie i bezpośrednio artykułem masowego spożycia, jak guma do żucia. Ostatecznie wytwór wyższej kultury bywa niekiedy popularny, choć zdarza się to coraz rzadziej. Tak więc Dickens był nawet bardziej popularny niż współczesny mu G.A. Henty, z tą różnicą, że był artystą i przekazywał swą indywidualną wizję innym jednostkom, podczas gdy Henty wyrabiał bezosobowy towar dla mas.
2. Historyczne przyczyny rozwoju kultury masowej po roku 1800 są ogólnie znane. Demokracja polityczna i powszechna oświata złamały monopol dawnej wyższej klasy w dziedzinie kultury. Przedsiębiorcy znaleźli źródło dochodów w zaspakajaniu kulturalnych potrzeb świeżo przebudzonych mas, a postęp techniki umożliwił tanią produkcję książek, pism, obrazów, muzyki i mebli w ilościach dostatecznych, aby nasycić rynek. Nowoczesna technika stworzyła także nowe środki, jak film i telewizję, szczególnie dobrze dostosowane do masowego wyrobu i masowej dystrybucji. Zjawisko jest więc właściwe epoce nowoczesnej i radykalnie różni się od tego, co uważano dotychczas za sztukę i kulturę. To prawda, że kultura masowa powstała – a w pewnej mierze jest tym do dziś – jako pasożytnicza, rakowata narośl na wyższej kulturze. Jak zauważył C. Greenberg w artykule „Awangarda i kicz” - „niezbędnym warunkiem istnienia kiczu (= kultury masowej) jest dostęp do wyższej, w pełni dojrzałej kulturowej tradycji, której odkrycia, osiągnięcia i samowiedzę kicz potrafi wykorzystać dla własnych celów”. Zachodzi tu jednak związek nie taki jak między liściem i gałęzią, ale raczej taki jak pomiędzy gąsienicą a liściem. Kicz podkopuje wyższą kulturę niby nieprzewidujący osadnicy, którzy wydobywają z ziemi bogactwa,

niszcząc glebę i nic nie dając jej w zamian. Zarazem kicz, rozwijając się, zaczyna czerpać ze swojej przeszłości i niekiedy ewolucja jest tak swoista, że zdaje się on nie mieć nic wspólnego z wyższą kulturą.

3. Prawdą jest też, że kultura masowa jest w pewnej mierze kontynuacją dawnej sztuki ludowej, która do rewolucji w przemyśle była kulturą zwykłych śmiertelników, i tutaj różnice są bardziej uderzające niż podobieństwa. Sztuka ludowa wyrastała samorzutnie, od dołu. Stanowiła spontaniczny, lokalny wyraz upodobań ludu, który ją kształtował dla swoich potrzeb, na ogół bez oglądania się na wyższą kulturę. Kultura masowa jest narzucana odgórnie. Fabrykują ją technicy wynajęci przez ludzi biznesu. Jej odbiorcy są biernymi konsumentami, udział ich ogranicza się do wyboru pomiędzy kupnem albo odmową kupna. Władcy kiczu, krótko mówiąc, eksploatują kulturalne potrzeby mas, aby zebrać zysk i (albo) utrzymać rządy swojej klasy, jak było to w krajach komunistycznych.
4. Podział na sztukę ludową i wyższą kulturę z dość ściśle przestrzeganą między nimi granicą odpowiadał przegrodom między zwykłymi ludźmi a arystokracją. Pojawienie się mas na politycznej widowni zniszczyło ten podział, a skutki w kulturze są fatalne. Podczas gdy sztuka ludowa miała swoistą wartość, kultura masowa jest w najlepszym razie zwulgaryzowanym odbiciem wyższej kultury. (...) Zła kultura wypycha dobrą, bo łatwiej ją zrozumieć i więcej z niej przyjemności. Ta właśnie przystępność zapewnia kiczowi duży rynek i zarazem utrzymuje na niskim poziomie. Jak powiada C. Greenberg, taka jest właściwość kiczu, że „z góry trawi on sztukę dla widza i oszczędza mu wysiłku, dostarcza mu skróconej drogi do artystycznych doznań, omijając to, co musi być z konieczności trudne w prawdziwej sztuce”. Reakcje widza na dane dzieło są już z góry uwzględnione w samym dziele, zamiast zmusić widza, żeby zdobył się na własne doznanie.(...) Jeżeli do tej łatwości konsumpcji dodamy łatwość, z jaką produkuje się kicz, ze względu na jego standardowy charakter, nietrudno zrozumieć, dlaczego tak się pleni. Zagroza on wyższej kulturze swoją wszechobecnością, swoją brutalną, zwycięską ilością.(...) Podobnie jak dziewiętnastowieczny kapitalizm, kultura masowa jest dynamiczną, rewolucyjną siłą, burzącą przegrody klasy, tradycji, dobrego smaku, zacierającą kulturowe odrębności. Miesza wszystko razem, wytwarzając to, co można nazwać homogenizowaną kulturą. W ten sposób niszczy wartości, bo sądy wartościujące zakładają dyskryminację. Kultura masowa jest bardzo, bardzo demokratyczna: odrzuca kategorycznie dyskryminację przeciwko komukolwiek i czemukolwiek. Wszystko wpada w jej młyn i wychodzi z młyna gładko starte.

ZADANIA do tekstu „Kultura masowa”

1. W akapicie 1. autor stwierdza, że około 100 lat temu kultura podzieliła się na dwa rodzaje. Wymień je. (1p.)

.....

2. Podziel wymienione poniżej gatunki na te, które charakterystyczne są głównie dla kultury wyższej i na te, które wypracowała kultura masowa. (2p.)

telenowela, teatr, poezja, powieść sensacyjna, radio, komiks, opera, symfonia

kultura wysoka:.....

kultura masowa:.....

3. Autor uważa, że określenie „kultura masowa” jest bardziej odpowiednie niż „kultura popularna”. Zacytuj zdanie, które uzasadnia tę opinię. (1p.)

.....

.....

.....

4. Na czym polegała wyższość K. Dickensa nad G.A. Hentym? Wyjaśnij jednym zdaniem.(1p.)

.....

.....

5. Nadaj tytuł 2. akapitowi, posługując się równoważnikiem zdania. (1p.)

.....

6. Wymień trzy czynniki, które miały (i mają) wpływ na powstanie kultury masowej. (1p.)

.....

7. Dlaczego rozwój techniki przyczynia się do rozwoju kultury masowej? Odpowiedz dwoma zdaniami na podstawie akapitu 2. (3p.)

.....

.....

.....

8. Objaśnij znaczenie słowa „dystrybucja”, dopisując do niego wyraz bliskoznaczny.(1p.)

.....

9. Zaznacz prawidłową odpowiedź.

Określenia „kultura masowa”, „kicz” mają w tekście nacechowanie:

- a. pozytywne
- b. żartobliwe
- c. neutralne
- d. pejoratywne (= ujemne) (1p.)

10. Wymień jeden z epitetów, jakim posłużył się autor, charakteryzując kulturę masową.(1p.)

.....

11. Do czego porównuje zależność kultury masowej od kultury wysokiej? Wyjaśnij to porównanie. (3p.)

.....

.....

12. Wybierz prawidłową odpowiedź. (1p.)

Autor cytuje innego badacza, ponieważ jego opinia :

- a. potwierdza jego sądy
- b. podsumowuje rozważania
- c. podważa tezę tekstu
- d. rozwija argumentację

13. W akapicie 3. autor stwierdza, że wiele różni kulturę masową od ludowej. Wyjaśnij tę opinię dwoma - trzema zdaniami. (4p.)

.....

.....

.....

.....

14. Jakie cele przyświecają „władcom kiczu”? Wymień je, posługując się dwoma równoważnikami zdań. (2p.)

.....

.....

15. Zaznacz prawidłową odpowiedź na pytanie, jaka relacja zachodzi między akapitem 4. a poprzednimi. (1p.)

Akapit 4. jest;

- a. podsumowaniem
- b. dygresją
- c. wnioskiem
- d. przykładem

16. Wylicz te cechy kultury masowej, dzięki którym zyskuje ona popularność. (1p.)

.....

.....

17. Uzupełnij zdanie, wybierając trafną odpowiedź. (1p.)

Słowa „Zagraża on (kicz) wyższej kulturze swoją wszechobecnością, swoją brutalną i zwycięską ilością” wyrażają:

- a. pochwałę
- b. żal
- c. obawę
- d. podziw

18. Wyjaśnij jednym zdaniem, na czym polega „homogenizacja kultury”. (2p.)

.....

.....

19. Wybierz prawidłową odpowiedź. (1p.)

Zdanie „Kultura masowa jest bardzo, bardzo demokratyczna” zawiera:

- a. ironię
- b. aprobatę
- c. zachwyt
- d. naganę

20. Tekst napisany został w stylu: (1p.)

- a. artystycznym
- b. naukowym
- c. publicystycznym
- d. kolokwialnym

Łącznie 29 punktów.

MODEL odpowiedzi do tekstu „Kultura masowa”

1. – kultura wyższa (wysoka) i kultura masowa (1p.)
2. – kultura masowa : telenowele, powieść sensacyjna, radio, komiks; kultura wysoka: teatr, poezja, opera, symfonia (2p., dopuszczalny jeden błąd)
3. „kultura masowa(...) jest „wyłącznie i bezpośrednio artykułem masowego spożycia, jak guma do żucia” (1p.)
4. – Dickens tworzył dzieła indywidualne, nieschematyczne, oryginalne; dawał czytelnikom własną wizję świata i człowieka (1p.)
5. – np. Przyczyny rozwoju kultury masowej (1p.)
6. - wprowadzenie demokracji
- powszechna oświata
- rozbudzenie potrzeb kulturalnych szerokich mas
- postęp techniki (1p.)
7. - umożliwia tanią produkcję książek
- stworzył nowe środki przekazu
- film, telewizja ułatwiają masową produkcję i rozpowszechnianie (3p.)
8. – rozdzielanie, rozdawanie (1p.)
9. d (1p.)
10. pasożytnicza, rakowata (1p.).
11. – do osadników (rolników) i bogatej gleby ; do gąsienicy i liścia, kicz czerpie z kultury masowej nie wzbogacając jej, nie dając w zamian nic twórczego (3p.)
12. a (1p.)
13. sztuka masowa: narzucona przez „władców kiczu”, odbiorcy są bierni, tworzona na zamówienie biznesu; kultura ludowa: spontaniczna, wyrastała z upodobań społecznych, tworzył ją lud, nie wykorzystywała kultury wysokiej (4p.)
14. –czerpanie zysku, -utrzymanie władzy (2p)
15. a (1p.)
16. – łatwiej ją zrozumieć, dostarcza więcej przyjemności, jest przystępna w odbiorze, łatwo ją produkować (1p. za wyliczenie trzech cech)
17. c (1p.)
18. – polega na ujednoczeniu (na zatarciu odrębności, różnic); na sprowadzeniu jej do łatwego schematu (2p.)
19. a (1p.)
20. c (1p.)